

894-99

12-75

6 NOV 2017

ՀԱՅԲԵՆԻ ԱՂԲԻՐԻՑ

ՔԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԻ. ԻՍԱԾԱԿԵԱՆ

891.99

Ի-75

Remains of

91-99
75

Մե. Դումալի:

Մե. Դումալի:

ՀԱՅԲԵՆԻ ԱՂԲԵՐԵՆԻՑ

1920

29 APR 2013

32984

31.99

75

1260-84

այրենի աղբի՛ւր,
երգերս վնիս
Հիւսել կուգայի
Բիրեղ կարկաջիդ:

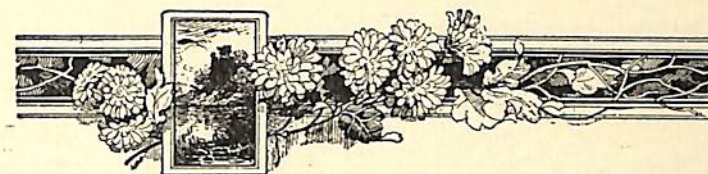
Ես հիմա այնպե՛ս
Յոգնած եմ ու լուռ,—
Դո՛ւ յաւերժ կ'երգես,
Հայրենի աղբի՛ւր...

* * *

Ո՞րտեղ է ընկած
Այն փարը հիմի,
Որ հողիս վրայ
Շիրիմ պիտ' լինի:

Իմ քափառ կեանքում,
Մարդ ի՞նչ իմանայ,
Ձեմ նստել, քախծել
Այդ փարի վրայ...

* * *

Անգիր, ե՛ւ անյայտ, ե՛ւ անյիշատակ՝
Ամայի դաշտում մի գերեզման կայ.—
Ո՞վ է հող դառնում այդ լուռ փարի տակ,
Ո՞վ է լաց եղել այդ փարի վրայ:

Համբ փայլերով դարերն են անցնում,
Արտոյտն երգում է իր գովքը գարնան.
Շուրջը ոսկեղեն արտերն են ծփում,—
Ո՞վ է երագել եւ սիրել նրան...

* * *

Քո ունեերդ, իմ սիրեկա՛ն,
Կեռ եմ դահեմի ք-րի նման:

Աշխարհը՝ սուտ, երազ ու սին,
Թո՛ղ որ խմեմ, իմ սիրեկա՛ն,
Շրթ-ունքներդ կարմիր գինին,—
Գլուխս գա՛րկ դահեմի նման...

Քո ունեերդ, իմ սիրեկա՛ն,
Կեռ եմ դահեմի ք-րի նման...

* * *

Զիւն է գալիս, ու քալսծալիք
Ծածկում դաշտերն ամայի.—
Քնքո՛ւշ, քնքո՛ւշ ինձ սիրէիր,
Ու նոր մեռած լինէի...

Գութգութի սրտիս սրտում
Պատկերդ անո՛ւշ ու աղւոր.
Ու ձիւնը գար մե՛ղմ ու տրտո՛ւմ,
Ծածկէր շիրիմս հեռաւոր...

* * *

Հայրենի գետի զմրուխտ ավերին
Մեր հին տնակն է կֆել մենաւոր.
Ա՛խ, ես հեռաւոր ճանապարհներին
Քայլում եմ հիմա մենակ ու մոլոր:

Շաչում է ահեղ՝ իմ գլխի վրայ
Աշնան ցուրտ քամին այս մութ գիշերին.—
Վառւո՞ւմ է արդեօք օնախս հիմա
Հայրենի գետի զմրուխտ ավերին...

Մ Ա Հ Ը

Անտես, անձայն,
Մի քարաւան
Գիշեր ու գօր
Կ'երթա՛յ, կ'երթա՛յ...
Ողջ-աշխարհը
Կը տրորէ,
Փռշի կանէ,
Քամուն կուտայ,

Եւ յաւիտեան
Կ'երթա՛յ, կ'երթա՛յ...

* * *

Ծաղկունքը գարնան
ինձի սէր բերին:

Ծաղկունքը գարնան
Սիրուս հետ քօշման:

Ու շիրմիս վըրէն
Կը բացւին նորէն
Ծաղկունքը գարնան...

* * *

Ո՛չ իշխանութիւն, ո՛չ կոիւ, ո՛չ կին
Ձեռն յափշտակում հիւանդ իմ հոգին.
Ղօղանջն է միայն ձիգ փարաւանի
Հեռաւո՛ր, անյա՛յտ մանապարհների
Հրապոյրներով դիւքում իմ հոգին
Թափառումների տենչով անմեկին...

* * *

Լորիների տակ
Մտորում եմ լուռ.
Հեռուն մի ջութակ
Հեծում է տխուր:

Մութի մէջ, ասես,
Իմ բախտի վրայ
Անուշիկ մօր պէս
Արտասուում է նա:

Անողո՛ք մի ձեռք
Ծանրացաւ վրաս,
Փշրեց սէր ու երգ,
Գարուն ու երագ...

Լորիների տակ
Մորմոքում եմ լուռ.
Հետս մի ջութակ
Լալիս է տխուր...

* * *

Աշուն է, քա՛մի...
Տերեւներն մի-մի,
Արցունքի նման
Դողացին, ընկան...

Փշում է, ասե՛ս,
Ունայնութեան պէս,
Քամին ամեհի
Ճամբում ամայի:

Սմբել է հոգիս
Մռայլ գիշերիս,—
Զ'գիտեմ մահից,
Թե՞ կեանքի ահից...

Եւ մարմանդ փռչին
Ելնում է իմ հին
Ապրած օրերից,
Եւ ծածկում է ինձ...

* * *

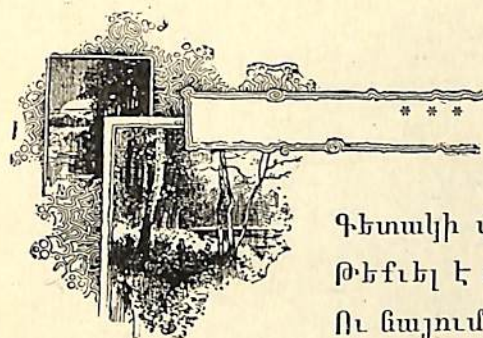
Առաւօտ պահին
Դալար դաշտերում
Իմ մանկանս հետ
Պտոյտ եմ անում:

Ծաղիկների հետ
Խօսում է տղաս,
Որոնց հետ ես էլ
Զրոյց եմ արած:

Վայրկեանք՝ ծանր,
Օրերը՝ թեթեւ.
Տարիներն անցան
Իրարու ետեւ:

Ու աշխարհն աչքիս
Դառնում է երազ.
Երէկ ես էի,
Այսօր՝ երեխաս:

Եւ վաղը, ասես,
Մի աչք մթագնած
Լուռ գերեզմանից
Նայում է վրաս...

Գետակի վրայ
Թեփել է ուռին.
Ու նայում է լուռ
Վազող ջրերին:

... Երազ-աշխարհում
Ամէն բան յաւէտ
Գալիս է, գնում,
Ու ցնդում անհետ:

Եւ գլուխը կախ՝
Նա լաց է լինում.—
Զրեքք ուրախ՝
Գալիս եմ, գնում...

1240 824

* * *

Գիշեր, քամի՛.
Բաց լուսամուտէս
Փռնի կը մաղի
Մութ սենեկիս մէջ...

Հիւանդ ու մեռակ
Պառկած եմ մահնում.
Բարձս գլխիս տակ—
Կրակ վառվում:

Դուրսը, չ'գիտեմ,
Անձրեւ է գալիս,
Թէ՞ գլխիս վերեւ
Խեղճ մայրս է լալիս...

Ու դողդոջ մի ձեռք
Ինձ կը քլայ քէ՛
Դալուկ երեսիս
Հող կը քափքփէ...

* * *

Երագիս տեսայ՝ օրօ՛ր ու շորօ՛ր
Քարւան էր անցնում զնգալով անո՛ւշ.
Սարերի փէշով ոլո՛ր ու մոլո՛ր
Քարւանն էր անցնում զնգալով անո՛ւշ:

Նագելիս տեսայ ուրա՛խ, շողշողո՛ւն,
Հարսի ֆողերով, ոսկի շորերով.
Ու ոտքերն ընկայ կարօտով զեղուն,
Ս՛խ, քարւանն անցաւ սրտիս վրայով:

Ճամբու փոշու մէջ անտէրո՛ւնչ, անտէ՛ր,
Ընկած էի ես ջարդւա՛ծ ու անյո՛յս.
Ու հեռուներից լսում էի դեռ
Անցած քարւանի դողանջը անո՛ւշ...

* * *

Ծաղիկ էի նորաբողբոջ,
Սարի լանջում, երկնի տակ.
Ինձ կը դիւրէր առի խոխոջ,
Ինձ կ'ողջունէր արեգակ:

Գիշերները՝ աստղ ու լուսին
Վար կ'իջնէին երկնէն,
Որ հէֆեսքներ ինձ ասէին
Կախարդական, ոսկեղէն:

Գառների հետ լուսածագին
Եկար սարը, ջա՛ն աղջիկ,
Ինձ ֆաղեցիր, դրիր անգին
Կրծքիդ վրայ գեղեցիկ:

Ա՛յնտեղ շփեղ՝ ես ապրեցայ
Երագներով երջանիկ.
Սիրտդ դաւեց ինձ, սեւաչեա՛յ,—
Ես չորացայ, ա՛յս, աղջի՛կ...

* * *

Ա՛յս, ես սիրու փամբի ափում
Մենակ բուսած վայրի վարդ եմ.
Անց ու դարձի փռշին ծփուն
Վերաս իջած, կորած վարդ եմ:

Սիրունները պարտեզների
Քնքուշ պահած վարդն են սիրում.
Ես հուր-վարդն եմ ժէռ սարերի՝
Սէրս հասած արեւներում:

Անց ու դարձող ինձ չի նայիր,
Իսկ ես սիրու ծով-ծարաւ եմ.
Ծարաւ սիրտս բուսցուց փշեր,—
Հիմա չար եմ ու նախանձ եմ...

* * *

Ծաղիկ էի նորաբողբոջ,
Սարի լանջում, երկնի տակ.
Ինձ կը դիւթէր առւի խոխոջ,
Ինձ կ'ողջունէր արեգակ:

Գիշերները՝ աստղ ու լուսին
Վար կ'իջնէին երկնէն,
Որ հէֆեսքներ ինձ ասէին
Կախարդական, ուկեղէն:

Գառների հետ լուսածագին
Եկար սարը, ջա՛ն աղջիկ,
Ինձ ֆաղեցիր, դրիր անգին
Կրծքիդ վրայ գեղեցիկ:

Ա՛յնտեղ շփեղ՝ ես ապրեցայ
Երագներով երջանիկ.
Սիրտդ դաւեց ինձ, սեւաչեա՛յ,—
Ես չորացայ, ա՛խ, աղջիկ՛կ...

* * *

Ա՛խ, ես սիրու ցամբի ափում
Մենակ բուսած վայրի վարդ եմ.
Անց ու դարձի փոշին ծփուն
Վերաս իջած, կորած վարդ եմ:

Սիրունները պարտեզների
Քնքուշ պահած վարդն են սիրում.
Ես հուր-վարդն եմ ժէռ սարերի՝
Սէրս հասած արեւներում:

Անց ու դարձող ինձ չի նայիր,
Իսկ ես սիրու ծով-ծարաւ եմ.
Ծարաւ սիրտս բուսցուց փշեր,—
Հիմա չար եմ ու նախանձ եմ...

* * *

Քո կարօտած հայրենիքի
Սօսեմու պէս՝ պացիկ.
Մագեր ունիս ոսկի-հասկի,
Ու աչերդ՝ մեղեսիկ:

Դու կը սիրես մարգարիտներ,
Եւ աղամանդը կ'ատես.
Պարանոցիդ ինչ է վայել,
Թէեւ մանուկ, լա՛ւ գիտես...

Երբ շրթունքով երազարոյր
Մեղմ կը հարիս շրթունքիս.
Ա՛խ, ասես թէ՛ մի կոշտ ու կուռ
Չեմք կը դիպչի բաց վերքիս:

Ու մի քալիծ խոժոռադէմ
Ինձ կը պատէ՛ սեւ ու մութ.—
Ես յոգնած եմ, ես հիւանդ եմ,
Դու՛ ոսկեղէն մի արտուտ...

* * *

Կը տեսնեմ ահա,— լուռ երեկոյին
Բարակ ծուխ կ'ելնի իմ հօր օնախէն.
Եւ ուռիներս մարմանդ կ'օրօրին,
Ծղրիդը կ'երգէ անտես խորշերէն...

Մեղմ հրագի տակ նստել է տխուր,
Ծերունի մայրս՝ մանկիկս գրկին,—
Մուշ-մուշ քնել է մանկիկս՝ անդորր.
Ու աղօթք կ'անէ մայրիկս՝ լռին.—

«Ամէնէն առաջ թո՛ղ ինքը հասնի,
Ամէն հիւանդի, հեռո՛ւ մամբորդի.
Ամէնէն յետոյ թո՛ղ ինքը հասնի
Քե՛զ, իմ խեղճ որդի՛, իմ պանդուխտ որդի՛»:

Անո՛ւշ ծուխ կ'ելնի իմ հօր օնախէն,
Մայրս կ'աղօթէ՛ մանկիկս գրկին.
Ծղրիդը կ'երգէ անտես խորշերէն
Եւ ուռիներս մարմանդ կ'օրօրին...

* * *

Ամէն գարունֆին՝
Արագիլն ուրախ կ'իջնէր մեր ծառին.
Մանուկ ականջիս բարձրիկ կը կանչէր, —
«Դուրս արի խաղանք, ծաղիկ եմ բերեր»:

Ամէն գարունֆին՝
Արագիլն ուրախ կ'իջնէր մեր ծառին.
Պատանի սրտիս բարձրիկ կը կանչէր, —
«Դուրս արի քնչիմք, երազ եմ բերեր»:

Ամէն գարունֆին՝
Արագիլն ուրախ կ'իջնի մեր ծառին.
Ու նորէն կ'երթայ, ու նորէն կուգայ,
Բայց, ա՛խ, ինձ համար էլ երազ չ'կայ...

* * *

Ոսկի քիթեռնե՛ր — ոսկեհուր աստղե՛ր,
Ծով Մարմարայի — լուսեղէն անո՛ւրջ.
Գինով գիշերնե՛ր, լուսնի վառ շողե՛ր,
Մոյգ նռնիների դիւքական մրմունջ...

Յուշերը նորից սիրտս են տանջում,
Լուսեղէն երա՛զ, որ հիմա չ'կայ.
Հոգիս մենաւոր, վաստակած քնչուն
Խաւար ու խորին ծովերի վրայ...

Մի երգ գիտէի՝ անո՛ւշ, ոսկեշո՛ւնչ,
Լուսեղէն երազ՝ հեռո՛ւ, հեռաւո՛ր.
Ա՛խ, նռնիների դիւքական մրմունջ,
Օրօրէ՛ք մեղմիկ հոգիս վիրաւոր...

* * *

Կեռասենու ճիւղֆերին երկու բռնուն գարունֆին
Կը խօսէին անուշիկ, ու մէկն ասաւ այն մէկին.

— «Ծի՛ւ-ծի՛ւ, սիրուն սիրունիկ, ես քեզ տեսայ, երբ դու նո՛ր՝
Մայրիկիդ հետ քեւ ելած՝ կը բռնէիր սար ու ձոր.

Այն օրանէն իմ սիրտը ֆնֆուշ քեւիդ հետ տարար...»

— Ծի՛ւ-ծի՛ւ, խօսեց միւսը, բայց ես քեզի չեմ նանչնար.

Միայն ձայնդ ծանօթ է, վաղուց ծանօթ, բարեկամ,
Լսած լինիմ, ասես քէ՛ երազիս մէջ մանկական:

— Ծի՛ւ-ծի՛ւ, ասաւ մէկէլը, այդ խեղճ սիրտս է, իմ անո՛ւշ,
Որ շէմֆիդ տակ կուշ եկած՝ սէրս կ'երգէ մինչեւ լոյս...

— Ծի՛ւ-ծի՛ւ, հնչեց միւսը, ու պատասխան չ'տալով՝
Քնֆուշ կտցեց մի կեռաս քեւիկ-մեւիկ նագանֆով:

— Ծի՛ւ-ծի՛ւ, խօսեց մէկէլը, ես քեզ վաղուց կը սիրեմ,
Թո՛ղ որ բռնիմ մօտիկդ, տոտիկներդ համբուրեմ.

Թեւդ ձգէ իմ քեւին, բռնիմ, երբեք անֆ հեռունե՛ր.

Ես տեսել եմ, ես գիտեմ հեռուն ոսկի աշխարհներ,

Ուր ո՛չ մարդ կայ, ո՛չ ուրուր, — տարի բոլոր վառ գարուն,
Լոյս-աղբիւրներ շողշողուն, զառ պարտէզներ դալարուն.

Այնտեղ շինեմք մեր բոյնը, երգենք մեր սէրն ու կարօտ...»

Ու իր տեղէն քիռ առաւ, քռաւ նստաւ նրա մօտ:

Իսկ միւսը լուռ ու մունջ, քեւիկ-մեւիկ նագանֆով

Քնֆուշ կտցեց մի կեռաս, աչքի ծայրով նայելով...

Մէկէլ... իրար քեւ-քեւի, անո՛ւշ-անո՛ւշ ծլվլան՝

Ծափիկ տւին ու քռա՛ն, ծափիկ տւին ու քռա՛ն...

Սիրուն մանկիկ, ես գնում եմ, դու գալիս ես այս աշխարհ.
 Ճշմարիտն ես փորձով գիտեմ, ու խօսեքս մի՛ մոռնար:
 Կեանքն է փախչող, խաբուսիկ թեւ, վայրկեանն է միշտ իրական.
 Բախտի կռանը կամքն է թէւ, բայց դիպածն է տիրական:
 Զգացմունքն է գերիշխանը, խելքը՝ նորա լոկ ծառան.
 Բայց դո՛ւ խելքդ վրադ պահի՛ր, ինչպէս պողպատ կուռ վահան:
 Մի՛ հաւատար սուերներին, յենւի՛ր միայն քեզ վրայ,
 Ատելու չափ սիրի՛ր մարդկանց, բայց լաւութիւն միշտ արա՛:
 Եւ լայն օրում թէ՛ ընկերներ, թէ՛ բարեկամ նանաչի՛ր.
 Իսկ նեղ օրում ընկերների ո՛չ որոնիր, ո՛չ կանչիր:
 Խաղերով լի այս աշխարհում խաղդ եթէ տանուլ տաս,
 Զւարթ եղի՛ր, ու այդպիսով բախտի վրայ կը խնդաս:
 Անվախ ու վեհ դեկդ վարէ անծանօթին դէմ-դէմի.
 Անզգջայի առաջ գնա՛, ինչ որ լինի՛, թո՛ղ լինի:
 Լսի՛ր, տղա՛ս, ինձ կ'ըսողես անյայտ մի տեղ, աննշան,
 Որ չիմանան, մարդիկ չ'գան՝ շիրմիս քարը գողանան:

Լա՛ց, իմ նագելիս, լա՛ց դա՛նն ու անհո՛ւն,
 Աշխարհի վերքին չը կայ դեղ-դարման.
 Ի՞նչ է մեր կեանքը — բոց մի փայլփլուն՝
 Հողմերի առջեւ ահեղ բնութեան:

Ե՛ւ սէր ու երգեր, ե՛ւ փառք ու հանճար
 Սին պատրանքներ են մահը մոռնալու.
 Եւ մարդը՝ դժբախտ, անգօր ու անհար՝
 Ծնւած է մահին պատառ դառնալու:

Յաւիտեական, անծիր, անսահման
 Խաւարների մէջ, կեա՛նք, դու ես մի լոյս,
 Որ պիտի շողաս, մարիս յաւիտեան,—
 Լա՛ց, իմ նագելիս, լա՛ց դա՛նն ու անյո՛յս:

Իմ սիրտը՝ նման բացւած խոր վերքի,
 Որ տիեզերական կսկիծն է լալիս.
 Լալիս է դարեր առանց արցունքի,—
 Ա՛յս, հէգ գլուխդ դի՛ր վշտոտ կրծքիս:

Դի՛ր անյոյս սրտիս գլուխդ ու լա՛ց,
 Ամէնքի բախտը լա՛ց, իմ նագելի՛ս.
 Լա՛ց,— եւ արցունքդ դեռ չ'ցամաքած՝
 Դուռդ կը բաղխէ մահը, նագելի՛ս...

* * *

ԻՍՍՀԱԿ ԻՍՍՀԱԿԵԱՆԻ
Նւիրական յիշատակին

I

Ծառիս վրայ մի գորշ թռչուն՝
Կտուցն առած թռի տակ՝
Կուչ է եկել ու հառաչում,
Ա՛յնպէս տխուր ու անյոյս,
Ասես, առել բերել է ինձ
Վերջին խօսքը սիրելոյս...

Ու լսում եմ խօսքը տրտում՝
Սրտիցս արիւն է կաթում...

II

Մաղում է անձրեւ՝
Սրտամա՛շ, տրտո՛ւմ.
Անձրե՛ւ ու անձրե՛ւ,
Դանդա՛ղ, անդադրո՛ւմ:

Ա՛խ, հիմի, հիմի
Ի՛նչ ցուրտ է ու թաց
Մութում քո շիրմի,
Իմ սրտիս սիրա՛ծ...

Հոգուս մէջ դարձաք
Դու մի այրող վէրք.
Ես քեզ մոռանալ
Չեմ կարող երբե՛ք:

Ու աշնան մէջում
Կանգնել եմ անյոյս
Անյոյս հեկեկում
Անունդ անո՛ւշ...

III

Աչքս համբիդ ծովացած՝
կարօտդ սիրտս էր այրում.
Այցի եկար դու յանկարծ
ինձ այս օտար աշխարհում:

Դէմքդ քննուշ ժպիտով,
ինչպէս մանուկ երէկւայ,
Գիրկս ընկար կարօտով,
Իմ անուշիկ երեխայ...

Այդ ի՜նչքան ես մեծացել,
Պարթեւական ի՜նչ հասակ.
Ի՜նչ շքեղ ես, գեղեցիկ,
Գարնան կանաչ արեգակ...

Յաղթանակից ես եկել,
Ոսկեգրահ, քաջահ.
Ա՛խ, քեզ շա՛տ եմ կարօտցել,
Մօտս կեցի՛, մի՛ դարձի...

Սո՛ւտ է, հոգի՛ս, թէ հիմի,
Մարմարէ ձիւնն է ծածկում
Հողաթումբը քո շիրմի.—
Դուն իմ մօտս ես, իմ գրկում:

Ճակտիդ վրայ, աստղի պէս,
Պստի՛կ, պստի՛կ մի վերք կայ.
Թո՛ղ համբուրեմ՝ լաւանայ,
Դուն իմ կտրին երեխայ...

* * *

Դառն ու տրտում
Օր ու գիշեր.
Իմ հեգ սրտում
Անյոյս վշտեր:

Հայրենի տուն՝
Աւար, աւեր.
Արի՛ւն, արի՛ւն,
Անհուն ցաւեր:

Սուրբ մանկիկներ,
Մեր մայր ու քոյր
Հրին, ջրին
Ու սրին կուր:

Կսկի՛ժ, կսկի՛ժ,
Ա՛յսփան կսկի՛ժ.
Ի՛նչպէս տանիմ
Ա՛յսփան կսկի՛ժ...

* * *

Ցերեկայ ոսկի լոյսերը մեռան,
Ծածկել է քեւը մթին լուսեան
Անտառ, լեռ ու ձոր:
Քնել են անդորր՝
Ուղիներ փոշոտ, կամուրջ, սայլատակ
Անդուլ ծեծկւած կուռ ոտների տակ...

Սակայն մի հառաչ խորունկ, սրտագին՝
Լսում եմ անփուն՝ ամէն գիշերին
Հեռու մի տեղից.
— Քո խոցւած կրծքից,
Իմ սուրբ հայրենիք՝ անարատ գոհի,
Վեհ գաղափարի, պայքարի, մահի.—
Խօսում ես յաւէտ
Աստուծութեան հետ...

* * *

Հայոց գեղջուկի ծաւալուն արտե՛ր,
Աւետարանի էջերի նման
Խնկաբո՛յր, օծո՛ւն, յաւէ՛րժ սրբագան,
Թշնամու սրով հասկաբեկ արտե՛ր:

Խոպան մնացի՛ք՝ անտէր, ամայի,
Ակօսներիդ մէջ մորթեց մանկալին,
Մանուկ հօտաղին, անխոնջ ամուլին
Դարերի դժխեմ ռախսն ամեհի:

Հայոց գեղջուկներ՛ր, եղբայրներ՛ր հոգո՛ւս,
Ձեր արիւնագանգ արտերի վրայ
Դրախտի փառքով պիտի հուրհրայ
Մեր ազատութեան ոսկի արշալոյս:

Դո՛ւք էք այսօրւան մեր դառն լացը,
Սուրբ նահատակներ Աստծոյ սեղանի,
Դո՛ւք, անմահ սերմեր մեռնող ցորենի,
Դո՛ւք էք վաղորդեան մեր արդար հացը.—

Հայոց գեղջուկներ՛ր, եղբայրներ՛ր հոգուս...

ՄԵՐ ՆԱԽԱՀԱՅՐԵՐԸ

I

Եկաւ հապնեալ սուրհանդակ՝ փոշիների մէջ թաթաւ,
Ուրարտուի արքայի առջեւ խոնարհ ծունր իջաւ.
— «Որդի՛ հզօր Խալդիի, տէր գետերին Նախիրիի,
Ինձ առաքեց բդեշխը քո այն հեռու աշխարհի,
Ուր արեւն է մայր մտնում:

Յաղթո՛ղ գոռոգ Ասուրի,
Մի թշնամի, որ նման մթնում փայլող մի սուրի,
Մխրնել է մեր կողը, եւ քանդելով բուրգ-պատւար՝
Ներս է խուծում մեր հողը, հեղեղների պէս վարար:
Ձեռք իմանում, չ՛գիտենք նրանց տոհմը, ո՞վքեր են,
Ո՞վ է նրանց Ասուածը, նրանց լեզուն, ո՞ւսկից են.
Եւ մրրիկն են սանձել թէ՞ արծիւը ամպերի,
Նրանց ձիերը թռչում են պատնէշներով բերդերի»...

Սարգսուրիսի ճակատին մոայլ վիհեր բացեցին.
Եւ արձակեց հրաման Ուրարտական թագերին.
Կազմեց ամուր այրուձի, կազմեց բանակ մեծաոյժ,
Եւ մեկնեցին ռազմադաշտ թշնամու դէմ խուժադուժ...

II

Գամերֆ, Մոստֆ ու Թափալ ծունկ են իջել գլխահակ՝
 Յաղթողներին բերելով հարկ ու ընծայ անփանակ. —
 Յորեն, մեղր ու երկաթ, իրենց չֆնաղ կոյսերը,
 Որոնց միայն գգել են երկնի մափուր հովերը:
 Նետեր ունին սայրասուր եւ աղեղներ լայնալին,
 Որ արծւին սրտախոց վայր են բերում երկնֆից:
 Պարսեր ունին ամեհի, սուրեր ունին կուռ-կոպւած՝
 Կայծակների ամպեղէն դարբնոցում ջրդեղւած:
 Փռիւզական գտակներ եւ գօտիներ երկաթի,
 Եւ վիթխարի ուսերին վագրների վառ մորթի,
 Որոնց բռնել են շտապ իրենց անցած վայրերում.
 Եւ նակատներն արեւառ՝ ինչպէս կաւր փուրայում:
 Վաչէների մէջ կորին՝ ժիր մանուկներ ոսկեհեր,
 Բագուկները ջլապինդ, աչիկները՝ արեւներ:
 Եւ նրանց հետ ալեհեր, եւ իմաստուն ծեր պապեր՝
 Պիրկ ձեռներին գինով լի էտրուրական սափորներ:
 Վիթի նման աղջիկներ՝ գարունֆայ պէս բռնկւած՝
 Զրահի տակ ստինֆեր՝ սէրն ու կարօտ անթեղած.
 Եւ մայրերը սիրաշատ ու նրանց սուրբ արգանդում
 Կեանքն է անում, ինչպէս որ վիշապաճագն անդնդում:

III

Ինչպէս ծովը դուրս պոռթկայ իր վիհերից անպարփակ
 Յորճանֆներ տայ եւ յորդի, որոնելով նոր յատակ,
 Այնպէս յորդում է առաջ նրանց արշաւն ահաւոր,
 Որոնելու նոր աշխարհ, իրենց երդի համար նոր:
 Եւ յորդում են եւ նրանց խօյ բարբառից սարսափուն
 Վարագներն են քաֆքաֆում շամբուտների գուբերում:
 Եւ յորդում են, եւ հարքում նժոյգների ոտֆի տակ
 Խոչեր-խուրեր ու լեռներ, ազգեր-ցեղեր ու բանակ.
 Եւ նրանց վերեւ յածում է տաղաւարտով պղնձի՝
 Նահապետը, ֆաջ Գեստրաս, ինչպէս արեւ ֆաջաճի:

IV

Եկաւ արքան Սարգսրիս, եւ արքաներն Նահիրիի
Ոսոխի դէմ ամեհի, հեռո՛ւ, անյայտ աշխարհի.
Երկաթեղէն պատերով պատուար կեցան դարէդար,
Եւ սուր սրի զարկեցին, հակառակտի անդադար.
Սերունդ իջաւ գերեզման, սերունդ ելաւ օրօցֆից,
Եւ կռեցին նոր սուսեր, պայքարեցին նոր-նորից.
Հակառակտի բաղխեցին եւ սուր սրի զարկեցին,
Հակառակտի բաղխեցին եւ սուր սրի զարկեցին.
Փշուեցին նետ ու սուր, Ուրարտուի այրուծին,
Եւ նորեկներն յաղթապանծ՝ կուռ պատերը նեղֆեցին.

Թագմիկները խաղերի փախան պարտւած ու նւաստ՝
Թողած բալիշ ու աւար իրենց հողը հացաշատ,
Ոստանները ոսկէդուռ, իրենց կիներն սեւաչւի,
Փախան մինչեւ ծովածեծ կողալանջերն կաւկաւի:

V

Եւ վաչերը շառաչուն՝ յաղթողների կանգ առան
Այրարատեան դաշտի մէջ, Մասիսների յանդիման.
Գետորասները կախեցին վահանն իրենց պողպատի
Աղամանդից լուսեղէն Աւագ-Մասսայ հակառակ:
Հիմ դրեցին, վառեցին իրենց երդը սրբազան,
Եւ ծուխն ելաւ ու փուռեց գետերն ի վար Նահիրեան.
Եւ բազինը կանգնեցին իրենց արեւ-Աստծու՝
Քաջ վահագնի, բաշխիչը յաղթանակի եւ գինու.
Եւ Աստղիկի, բամբիշը վիշապաբաղ վահագնի,
Ասուածուհին գեղեցկի, հզօր սիրոյ եւ կեանքի:

Եղան նրանք քաջ պետեր—Հայեր սեպուհ, յաղթական,
Աշխարհն եղաւ Հայաստան եւ պիտ' մնայ Հայաստան՝
Մինչեւ արեւը հանգչի եւ ցուրտ անիւնը նրա
Զինէ համայն ազգերի հայրենիքների վրայ...

IV

Եկաւ արքան Սարգսրիս, եւ արքաներն Նահիրիի
Ոսոխի դէմ ամեհի, հեռո՛ւ, անյայտ աշխարհի.
Երկաթ-եղէն պատերով պատուար կեցան դարէդար,
Եւ սուր սրի զարկեցին, հակաւ հակաւ անդադար.
Սերունդ իջաւ գերեզման, սերունդ ելաւ օրօցփից,
Եւ կռեցին նոր սուսեր, պայքարեցին նոր-նորից.
Հակաւ հակաւ բաղխեցին եւ սուր սրի զարկեցին,
Հակաւ հակաւ բաղխեցին եւ սուր սրի զարկեցին.
Փշուեցին նետ ու սուր, Ուրարտուի այրուծին,
Եւ նորեկներն յաղթապանծ՝ կուռ պատերը նեղեցին.

Ռազմիկները Խալդերի փախան պարտւած ու նւաստ՝
Թողած բալիշ ու աւար իրենց հողը հացաշատ,
Ոստանները ոսկէդուռ, իրենց կիներն սեւաչի,
Փախան մինչեւ ծովածեծ կողալանջերն կաւկաւի:

V

Եւ վաչերը շառաչուն՝ յաղթողների կանգ առան
Այրարատեան դաշտի մէջ, Մասիսների յանդիման.
Գետորսաները կախեցին վահանն իրենց պողպատի
Աղամանդից լուսեղէն Աւագ-Մասսայ հակաւ:
Հիմ դրեցին, վառեցին իրենց երդը սրբազան,
Եւ ծուխն ելաւ ու փուռեց գետերն ի վար Նահիրեան.
Եւ բագինը կանգնեցին իրենց արեւ-Աստծու՝
Քաջ վահագնի, բաշխիչը յաղթանակի եւ գինու.
Եւ Աստղիկի, բամբիշը վիշապաբաղ վահագնի,
Ասուածուհին գեղեցկի, հօր սիրոյ եւ կեանքի:

Եղան նրանք քաջ պետեր—Հայեր սեպուհ, յաղթական,
Աշխարհն եղաւ Հայաստան եւ պիտ' մնայ Հայաստան՝
Մինչեւ արեւը հանգչի եւ ցուրտ անիւնը նրա
Զինէ համայն ազգերի հայրենիքների վրայ...

ԱՍՊԵՏԻ ՍԵՐԸ

Հին ժամանակ իր ամրոցում ոսկեդէն
Կը բնակւէր հուր ու հրաշք մի աղջիկ.
Ու կ'սպասէր, որ հեռաւոր տեղերէն
Իր երագի ասպետը գար գեղեցիկ:

Եւ ձին հեծած, բանակներով յաղթագէն,
Եկաւ մի օր կանանչ-կտրին մի իշխան.
Սանձը ձգեց, ու քար կտրեց հիացէն՝
Երբ որ տեսաւ պատշգամբում աղջկան:

— «Հրաշք-աղջիկ, քագաւորիս զօրքերով
Կէս-աշխարհը դրօշակիս տակն առայ.
Քեզ սիրեցի, սիրտդ տուր ինձ, քու սիրով
Միւս կէսն էլ տիրեմ, բերեմ քեզ ընծայ:

— Այդ ի՛նչ սէր է, ասաց աղջիկն ասպետին,
Քաջ ես գիտե՛մ, գիտե՛մ, չ'կայ քեզ նման.
Դու կարող ես տիրել արար-աշխարհին,
Բայց այդ երբէ՛ք հօօր սիրու չէ՛ նշան:

— Ի՛նչպէս յայտնեմ սրտիս հուրը, նագելի՛ս,
Կուգե՛ս պատռեմ կուրծքս հիմա այս սրով,
Ոտներիդ տակ նետեմ սիրտս սիրով լի,
Մեռնիմ ուրախ ու բախտաւոր՝ քու սիրով:

— Այդ չէ սէրը, ասաց աղջիկն ասպետին,
Գիտե՛մ, քաջ ես, բայց շա՛տ վախկոտ, քոյլեր կան,
Որ յուսահատ՝ քաջի նման կը մեռնին,
Բայց այդ երբէ՛ք անշէջ սիրու չէ նշան:

Ու կտրիճը մնաց մոլոր ու շւար,
Աչքերն հանգած՝ լոյս-երեսին աղջկայ.
— Ի՛նչ որ կուգես, ասա՝ անեմ քեզ համար,
Արեւի տակ իմ սիրուն պէս սէր չ'կայ:

— Թէ կը սիրես, քո՛ղ ինձ հիմա ու գնա՛,
Ու ականջ դի՛ր, մի օր դուռդ կը բախեմ:
Այսպէս ասաց, ու իր ծոցէն մարմարեայ
Նետեց նրան մի հատիկ վարդ հրեղէն:

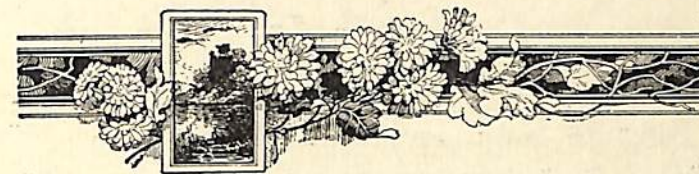
Ասպետն առաւ վարդը, քնքո՛ւշ համբուրեց,
Վերջին անգամ նայեց, նայեց սիրածին.
Սիրու վարդը պահեց այրւող ծոցի մէջ.
Ու խթանեց ու սլացաւ նժոյգ-ձին:

Եւ նստել է ամրոցի մէջ մէն-մէնի,
Այն իշխանը երագներում երջանիկ.
Վարդը ծոցում, ու ականջը մի ձէնի,—
Եւ քեւ առան, քոռն օրեր ու տարիք:

Աչքերը գոց՝ պատած ոսկի մշուշով,
Ուր կը ժպտար սէր-աղջիկը անմահ,
Քաջ ասպետը բոց կարօտով, լի յոյսով,
Սիրտը ձէնի՝ լուռ սպասեց աղջկան...

Եւ քեւ առան, քոռն օրեր ու տարիք,
Վառ կտրիճը դարձաւ դողդոջ մի ծերուկ.
Ու երբ մահը դուռը բախեց զարհուրիկ,
Հանեց ծոցէն վարդը խամրած ու դալուկ:

Սիրու վարդը աչքին դրեց փափափով,
 Ու համբուրեց վերջին անգամ, ու մեռաւ՝
 Հոգին լցւած բլբուլների երգերով.—
 Եւ գրոյցս էլ ա՛յսպէս տխուր վերջացաւ...

ՅԱԻԷՐԺԱԿԱՆ ՍԷՐԸ

I

Լուսակերտ է ապարանքը Թադմորի,
 Անապատում, որպէս երազ ոսկէհիւս.
 Եօթն հարիւր սիւնի վրայ մարմարի
 Սլանում է աշտարակը երկնասոյգ:

Շուրջը նագուկ արմաւենու պուրակներ,
 Ուր երգում են հրաշք-հաւքեր կարօտով...
 Շատրւաններն հուրհրում են կրակներ,
 Ծաղիկները պննագարդում արծաթով:

Գահի վրայ երիտասարդ էլ-Սաման
 Մեղմ գրկել է հրաշագեղ բամբիշին.
 Հիւսքը նրա կրծքի վրայ կը ծփան,
 Հանց նունուփար լոյս-աղբիւրի երեսին:

Փէրուզ ծովը, որ փարում է մշտաբար
Սեպ ժայռերը Լիբանանի փէշերի
Զունի այնպէ՛ս, այնպէ՛ս փրփուր ձիւնաթոյր,
Ինչպէս կուրծքը լուսապայծառ Բամբիշի:

Արփայական գահի շուրջը զարթուն
Մանկլաւիկներ եւ նաժիշտներ ոսկեհեր
Նւագում են, կախում են ու երգում
Գիշերները, առաւօտուց մինչ գիշեր:

II

Երբ հանգչում են ապարանքի ջահերը,
Եւ արծաթեայ կարապի պէս լուսնկան
Փայփայում է աւազանի ջրերը՝
Շնչում է սիւգի նման էլ-Սաման:

Շնչում է լուսաթաթախ բամբիշի
Ականջն ի վար այնպէս քնքո՛ւշ, հեզասա՛հ,
Ինչպէս լուսնի շողակաթը թաւիշի
Այն հոյակապ սիւներն ի վար մարմարեայ:

— «Բարձր են երկնի ձեղունները, նագելի՛ս,
Բայց իմ սէրը բարձրաբարձր է նրանցից.
Խոր են երկրի հիմունքները, նագելի՛ս,
Բայց իմ սէրը խորախոր է նրանցից:

Արուսեկը, որ ներկում է ծիրանի
Շրթունքները գառնուկների Տիրոսի,
Ա՛յնքան կարմիր, ա՛յնքան կարմիր բոց չունի,
Ինչքան որ քո համբոյրները սնդուսի:

Կը խորտակւի ապարանքս գեղանի,
Եւ կը ծածկւի անապատի շնչի տակ.
Կը բարձրանայ անհուն ծովը Սիդոնի
Եւ կը գերէ անապատը ծագէ ծագ,

Ժամանակը իր վախճանին կը հասնի,
Եւ արեւը մի բուռ մոխիր կը դառնայ.
Բայց իմ սէրը վախճան չունի, հուն չունի,
Նա յաւէ՛րժ է, նա անշէ՛ջ է, նա անմահ...»

Զէացնող համբոյրներում դիւքական,
Հանց հինաւորց հէփեաքական գինու մէջ,
Թալկանում է, եւ հալչում է էլ-Սաման...
Ժամանակը դառնում՝ վայրկեան ու յաւէրժ...

Ապարանքի երեսնասան դռներից
Երագանուշ մուշկ ու կնդրուկ է բուրում.
Մանկյաւիկներ եւ նաժիշտներ ցնծալից
Նւագում են ու երգում են ու պարում...

III

Լոուրիւնը մահւան թելով ծւարած՝
Առկայծում է կանթեղն աղօ՛տ, մեռաւո՛ր.
Եւ մեռնում է հեզ բամբիշը դալկացած
Էլ-Սամանի կրծքի վրայ սգաւոր:

Նա մեռնում է, ինչպէս ցօղը բողբոջում,
Մանկիկն, ինչպէս սուրբ գրկի մէջ մայրական.
Եւ հծծում է, աղօթքի պէս շշնշում
Հէզ բամբիշի ականջն ի վար էլ-Սաման:

— «Կը խորտակեմ կամարները երկնային,
Ես չեմ թողնի, ես չեմ թողնի՝ դու մեռնիս.
Եւ կը վանեմ, եւ կը յաղթեմ չար մահին,
Ես չեմ թողնի, ես չեմ թողնի՝ դու մեռնիս»:

Եւ գրկել է դժգունացող բամբիշին,
Մահւան հանդէպ սուր ու վահան է շարժում.
Եւ բամբիշի սառած-մեռած շրթներին
Իր հրեղէն սէրն ու շունչը ներարկում:

IV

Լուսիններ են եկել-անցել, ու կրկին.
Մեռած բամբշին ամուր գրկած էլ-Սաման
Շնչում է ականջն ի վար մեղմագին,
Ինչպէս դեղին սիւներն ի վար լուսնկան:

Եւ լճի են տպարանքը սարսափից
Մանկլաւիկներ ու նաժիշտներն ոսկէհեր.
Արմաներն են լուռ սօսաւում քախծալից,
Եւ մարել են վառ ծաղիկներն ու ջահեր:

Շատրւաններն հեծկլտում են ու լալիս.
Եւ սիւնից սիւն սարդը ոստայն է հիւսում.
Անապատի հողմն է միայն այց գալիս
Եւ գահի շուրջ կաղկանձում ու փափսում:

Օձն է սրբում սառն ու փայլուն կողերով
Էլ-Սամանի ոսկորների լուռ փռշին.
Բայց էլ-Սաման կմախփային ձեռներով
Պիրկ գրկել է նորից հիւծւած բամբշին:

Եւ փայփայուն ականջն ի վար լռելայն
Մեռած, սառած շրթունքներով էլ-Սաման
Շնչում է յաւերժաբար ու անձայն,
Ինչպէս խարխուլ սիւներն ի վար լուսնկան:

Պուրակները չորացել են, չփացել,
Եւ շիջել է լոյս-երազը սիւների.
Անապատը դեղին ֆլանցֆն է փռել,
Եւ ծածկել է ապարանքը Թադմորի...

Եւ աւագուտ շիրմի վրայ մեկաւոր
Աշտարակն է մնում կանգուն ու վկայ,
Որ իմանան վառ աստղերը հեռաւոր
Էլ-Սամանի սէրը հգօ՛ր ու անմա՛հ:

Որ աշխարհին պատմեն սէրը յաղթապանծ,
Էլ-Սամանի սէրը՝ անա՛նց, յաւերժո՛ղ,
Քարաւաններն ու ճամբորդներն երկիւղած
Հեռուներից հեռուն եկող-գնացող...

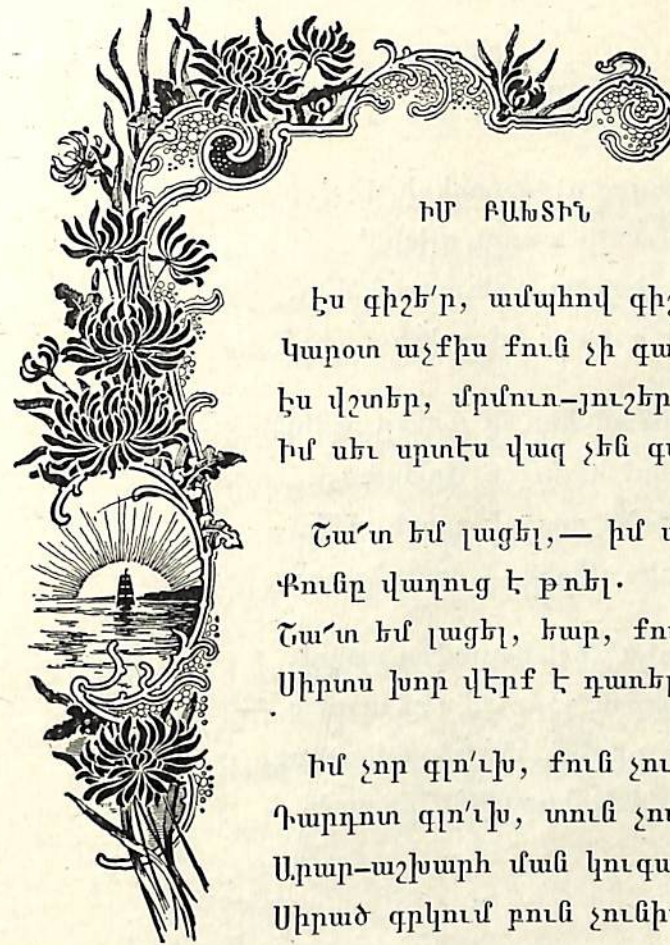
ՄԱՆԹԱՀԻ ՓԷՐԻՆ

ՊՕԷՄ

ՆԱԷՐ ԶԱՐՕՅԻ

Անթառամ յիշատակին

ՄԱՆԹԱՇԻ ՓԵՐԻՆ

ԻՄ ԲԱՆՏԻՆ

Էս գիշեր, ամպիով գիշեր,
Կարօտ աչքիս փուն չի գայ.
Էս վշտեր, մրմուռ-յուշեր
Իմ սեւ սրտէս վազ չեն գայ...

Շա՛տ եմ լացել,— իմ աչերէն
Քունը վաղուց է քռել.
Շա՛տ եմ լացել, եար, փու սէրէն,
Սիրտս խոր վերք է դառել:

Իմ չոր գլո՛ւխ, փուն չունիս,
Դարդոտ գլո՛ւխ, տուն չունիս,
Արար-աշխարհ ման կուգաս,
Սիրած գրկում քուն չունիս...

ՆԱԽ-ԵՐԳ

Արագածը՝ աստղերի մէջ՝
Աղամանդի թագը գլխին՝
Սարերէն վեր, ամպերէն վեր,
Թիկն է տւել զմրուխտ-գահին:

Սինամ-հաւքի թեւեր ունիմ
Թռնիմ կերթամ Արագած,
Հակտիս աստղէ պսակ ունիմ,
Սրտիս միջին — գառ երագ:

Սրտիս միջին դրախտ ունիմ,
Վարդ ու բլբուլ, սէր ու սագ,—
Արի գիրկս, մարմար Զարօս,
Թռչիմք, երթանք Արագած...

Ա Ր Ա Գ Ա Ծ Ի Ն

Դուն, Արագած, արմատ վահան
Կայծակեղէն թրերի, *Վրա*
Գագաթներդ՝ բիրտ վահան
Թափառական ամպերի:

Սէգ ժայռերդ՝ արծւի բոյն,
Լհակներդ՝ լոյս-փերուզ.
Առուններդ՝ մէջքիդ փայլուն
Պերն գօտիներ ոսկէհիւս:

Աղբիւրներդ գիշեր ու գօր
Խօսքի բռնած իրար հետ,
Վտակներդ՝ գիւ ու գլուխ
Արբիշումէ փեշերէդ:

Թիքեռներդ՝ հուր-հրեղէն
Թռչող-նախրող ծաղիկներ.
Զառ ու զարմանք երազներէն
Պոկւած ծւէն-ծւիկներ:

Ծիրանավառ դո՛ւն թագուհի,
Բուրումների դո՛ւն աղբիւր,
Ծաղիկներդ հագար գոյնի,
Հագար անո՛ւն, հագար բոյր:

Մ Ա Ն Թ Ա Շ Ի Ն

Է՛յ Մանթաշի երագ-հովիտ,
Դո՛ւն, զմբուխտ օրօրո՛ց.
Ծաղիկներդ լուսափփփ՝
Վերաս մետաքս-վառ ծածկոց:

Աղբիւրներդ՝ բիւրեղ զանգեր,
Հովերդ անուրջ կը բերեն,
Մոռացումի թովիչ երգեր,
Հովերդ անուշ կ'օրօրեն:

Հուր-հաւերդ՝ թելերն արծաթ,
Կտուցները՝ լալ-մարջան,
Ինձ կը պատմեն ոսկի հէֆեաթ-
Աշխարհներէն դիւք-սկան:

Ալմաստ առուն՝ մօր պէս անփուն՝
Նանիկ կ'ասէ, օ՛ր, օ՛ր, օ՛ր.
Անուշ նանին զառ մանկութեան,
Նանի՛, նանի՛, օ՛ր, օ՛ր, օ՛ր...

Ա. Ե Ր Գ

I

Դաշտի գիւղացին կանանչ գարունին
Հօտ ու նախիրով սարն է բարձրացել,
Ու սարի բերրի, բարի լանջերին
Խրնիք է շինել, վրան է գարկել:

Կտրին հովիւներն ու նախրապաններ
Առաջներն առած կովերն ու ոչխար՝
Կը վարեն հեռո՛ւ դալար արօտներ,
Ու ետ կը բերեն կթելու համար:

Գառնարած տղերք, պստիկ հօտաղներ,
Առակի վրայ, մօտիկ ձորակում,
Կը արածացնեն գառներ ու հորթեր,
Ու խաղ կը խաղան մինչեւ իրիկուն:

Ժրաջան կանայք, առաւօտուն վաղ,
Թոնիր կը վառեն, լաւաշ կը քօսեն,
Խնոցիները կը շխկան ուրախ,
Մաղկի պէս հոտով կարագ կը շինեն:

Արեւամուտին բուխարիկներէն
Իրիկւայ նման խաղաղ ծուխ կ'ելնի.
Սարուրներն յոգնած՝ սեղան կը նստեն,
Ու հարհանդ-մարմանդ փուն անո՛ւշ կ'իջնի...

II

Զառ Մանթաշի ծաղկոտ լանջին
Պստիկ ֆողիկդ է կանգնած,
Թիքեռներին, հովիկներին
Գիշեր-ցերեկ դուռդ՝ բաց:

Քու գառներդ ուլերիդ հետ
Դէմդ կուգան վազէվազ.
Ու կը մայեն փու հտեւէդ
Երբոր ձորը դուն կ'երթաս.
Սափորն ուսիդ՝ ծեփծեփուն
Երբոր աղբիւր դուն կ'երթաս:

III

Արեւի պէս, սիրուն Զարօս,
Շափաղ տալով դուն կուգաս,
Էն մութ ձորին, իմ խոր սրտին
Շողեր տալով դուն կուգաս:

Ալ-վարդերը՝ կրծքիդ վրան,
Լոյս ցօղերը՝ ոտներիդ,
Հովերի հետ ծամերդ քո աճն,
Մեռնիմ քուր-քուր ունֆերիդ:

Արի՛ մօտս, եղնիկ աղջիկ,
Արար-աշխարհ քո՛ղ արի.
Նազ մի անիր, նագիդ մատաղ,
Անսէր սրտէն վազն արի:

IV

Շարմաղ Զարօն ձորի միջին
Վարդ կը փնջէր շողշողուն,
Ալ-շրքունֆին, լալ-շրքունֆին
Մէկէլ նստաւ գառ մեղուն:

«Հանգիստ քող ինձ, նագիկ աղջիկ,
Կը վախենաս քէ կծեմ,
Քու շրքունֆէն լոկկ-մնջիկ
Անուշ մեղր կը ծծեմ»:

Հուր վարդերէն հարիւր անգամ
Շրքիդ արբոց ունի.
Վառ վարդերէն հագար անգամ
Շրքիդ լալը բոյր ունի,

Վա՛յ ինձ, ինձէն բիւր-բիւր անգամ
Մեղուն արբ ու յարգ ունի...

V

Դու նստել ես աղբրա-ակին,
Շաղը ծամերդ կը բքջէ.
Նուռ շրթունքիդ, նուշ բշերիդ
Շաղվը ջուրը կը պաչէ:

Քու մագերդ վզիդ բուրբ,
Վզիդ բուրբ ուրբուն.
Ինձ արել ես թիթեռ մուրբ,
Սէրիդ բուրբ մուրբուն:

Քու աչերդ՝ պայծառ աղբիւր,
Ուրկէց սէրդ կը ծագէ,
Քան զով երկինք՝ ջինջ ու մաքուր,
Ա՛խ, սիրտս սիրունդ պապակ է:

Ձեր քովչանքին չեմ դիմանայ
Ծաւի աչե՛ր, ծով-աչե՛ր,
Սիրտս կ'առնի, սիրտս կուտայ,
Նուռ պաչ կուգեմ, նուշ պաչե՛ր...

Ու շրթունքդ բաժակ արիւր՝
Ոսկէջրած, հաղուքով,
Ինձ խենթի պէս հարբեցրիր
Սիրու գինով հոգեքով...

VI

Էդ համբոյրը, որ ինձ տւիր,
Էնպէս անո՛ւշ-մեղո՛ւշ էր.
Էդպէս պտուղ ծառ ու ծաղիկ,
Ծով ու ցամաք չէ ծլեր:

Էդ համբոյրէն մի հատ էլ տո՛ւր,
Տանիմ աշխարհս ման տամ.
Ինչքան դառն սրտեր տեսնեմ՝
Տամ, հոտն առնին, անուշնան:

VII

Փետուրները պայծառ ոսկով՝
Հաւերն ուրախ ծափ կուտան,
Ու կարօտի, սիրու խօսքով
Իրար քննո՛ւշ ձէն կուտան:

Հովերն անո՛ւշ
Բոյր կը բերեն
Դրախտական
Դաշտերէն...

Վառ հէֆեաք է չորս դիս փուած,
Գինու գետեր կը հոսին,
Համբոյրներդ գինով վառւած
Բլբուլի պէս կը խօսին:

Հոգիս հարբած
Քու համբոյրէն
Երգս ծփաց
Ինքն իրեն...

VIII

Քու աչերդ՝ հրեղէն ծով,—
Ծովերի պէս մագեր ունիս.
Սիրտս՝ նաւակ, սէրդ՝ խենթ հով,—
Հովերի պէս նագեր ունիս:

Դուն մի հատիկ
Աննման,
Աննմանիդ
Ո՞վ նման:

Դուն գիշերը՝ վարդի երագ,
Հոգիս գրկած, վառ հոգիս.
Դուն ցերեկը՝ ոսկի երագ,
Իմ գրկի մէջ, նագելի՛ս:

Աննմանիդ
Դու միայն
Աշխարհիս մէջ
Դու նման...

IX

Հէ՛յ Արագած, ալ-լալ հագել՝
Ուր կը թռնիս իմ երգիս պէս.
Սրտիս խորքէն ելել-կանգնել
Երկինք կ'երթաս իմ սիրուս պէս:

Քու լալագար ծիծղուն ծաղկունք
Իմ վարդ սէրէն բոյր կ'առնին.
Զառ Մանթաշի բեր ու թռչունք
Իմ բլբուլէն ձէն կ'առնին,
Հէյ ջա՛ն հա ջա՛ն,— ցօղն ու ակունք
Սրտիս խորքէն ծին կ'առնին:

Բ. Ե Ր Գ

I

Աղօթքանէն ցոլաց արեւ,
Սուսան սարի հովն ընկաւ.
Արտուտն երգով սուրաց վերեւ,
Շաղաղ վարդի հոտն ընկաւ:

Փրփուր կտրած առուն կուգայ՝
Այրին, ժայռին ձէն տալով.
Եղնիկ Զարօն ձորը կուգայ՝
Ծիւծաղկունանց շողֆ տալով:

Յետ գնացէ՛ք, քար ու քոյ,
Վարդե՛ր, համբայ ցոյց տւէ՛ք՝
Նազան Զարօն մօտս գայ:

Փուշ ու մացա՛ն, մէկդի քաշւէ՛ք,
Առու, փէշերդ գում արա,
Թողէ՛ք Զարօն գիրկս գայ:

II

Ծւար մտած փառերի մէջ
Սիրամարգներ բիր-հազար,
Ասես, իրենց պոչերով պերն
Զարդարել են դաշտ ու սար:

Ու անտեղեակ մահին-չարին՝
Հաւերն ուրախ սէր կ'երգեն.
Հարբած կ'երգեն իրենց եարին,
Զեն կշտանար երգելէն:

Լոյս-ծաղկունքին մեղմ փարւելով,
Ինչպէս ոսկի լարերին,
Հովեր կ'անցնին բարակ հեւով,—
Երագ-երգեր կը լսին:

III

Թեւս անցած՝ Զարօն սիրուն՝
Կիջնենք ձորը Մանք-աշի,
Քննուշ քալիսիժ լոյս-աչերում՝
Զարօն անուշ կը խօսի:
— «Նայի՛ր, այնտեղ, դալար գլխով
Մի լնակ կայ կապտաչեայ.
Մի ուռենի՝ լալկա՛ն, տրտո՛ւմ,
Ափի վրայ կը բօնայ:
Մի սիրահար սիրտ կայ քաղւած
Էդ ծառի տակ մենաւոր.
Երբ-անք այնտեղ, սիրուն տղաս,
Պատմեմ անցքը սգաւոր...

IV

ԼՃԱԿԻ ՓԵՐԻՆ

— Լնակի ափին գարունփայ մի օր
Մի հովիւ տղայ նստել է մոլոր.
Պարզուկ սրնգով երգել է անուշ,
Ու դուրս է ելել մի աղջիկ ֆնֆուշ.
Մի հրաշֆ-աղջիկ՝ մագերը ոսկի,
Աչերը խորունկ՝ նման լնակի:
Ասել է տղին, — «ա՛յ սիրուն տղայ,
Պատկերդ տեսայ ալիֆի վրայ,
Ջրերի տակին ձայնիկդ առայ
Ու գերիդ դառայ...
Արի ֆեզ տանեմ, յատակում շֆեղ
Ես ամբոց ունեմ՝ փերուզ ու բիրեղ.
Սպասիդ կանգնած անհամար ծառայ.
Հրեղեն ձիեր՝ զմրուխտէ-զրահ:

Ու իրար գրկում կը խմենֆ գինի,
Մեր անուշ սիրուն մեռնում չի լինի:
Արի՛ ինձ պաշէ՛, ֆեզ շա՛տ կը սիրեմ,
Գրկի՛ր ինձ, քէ չէ, տե՛ս, լաց կը լինեմ...»

Ու լինը փերին սուգել է նորէն,
Վառւած պատանին նորա ետեւէն...

Մեր մակոյկը հովի հեւով
 Երազի պէս կը սահի,
 Ալիքների շուշան քեւով
 Լնի վրայ սնդուսի:—

Շրթունքդ սաքի գործ ունի,
 Խելքս գլխէս կը տանի:

Ծաղկունանց պէս աստղերն ելան,
 Յնցուղ տւին շողերի,
 Գլուխս դրած ծնկիդ վրան,
 Բոյրը կ'առնեմ աստղերի:—

Լուսնեակն հեգիկ, մա՛նի-մա՛նի,
 Դարդերս հետը կը տանի:

Փունջ ծամերդ ծուփի նման
 Ճակտիս վրայ կը փուխն,
 Ծփծփալէն համբոյր կուտան,
 Ու խենքի պէս կը բռնին:—

Մակոյկն օրօ՛ր, մա՛նի-մա՛նի,
 Քունս անո՛ւշ կը տանի...

Գ. Ե Ր Գ

I

Երեկոյեան ծաղկոտ սարէն
Հովիւն հօտը տուն կը բերէ.
Յոգնած հօտը արօտներէն
Քննուշ եարիս փուն կը բերէ:

Էսօր եարս շա՛տ է խաղցել
Արեգակի շողերի հետ.
Արեւի պէս շա՛տ է խաղցել
Շող-մատներով իմ սրտի հետ:

Շող մատներով, վարդ-մատներով
Իմ սրտի հետ շա՛տ է խաղցել.
Հիմի յոգնել, եղնիկի պէս,
Թեւիս տակին կուշ է եկել:

Յոգնած հօտը ծաղիկներէն
Սիրուն եարիս փուն կը բերէ,
Աղբիւրների, քիթեռների
Երազներով փուն կը բերէ:

II

Երկինքն՝ անամպ, անուշ լուսին,
Աստղերի մէջ ման կուգայ.
Հարօսները սօ՛սին-սօսի՛ն,
Հովը հովտում կը հեւայ:

Հաւերն եկան քեւին տալով
Երամ-երամ իրանց տուն.—
— Էս ի՛նչ լաւ է, իրարու քով
Նստինք, խօսինք ես ու դուն:

— Տե՛ս, էն հաւքը, ի՛նչ մեղրածոր
Ձէնը ձգեց, Զարօ՛ ջան,
Քոնի ծորն է ձէնը էնոր,
Դուն երգդ ասա, սիրո՛ւն ջան...

III

ԶԱՐԾԻ ԵՐԳԸ

— «Կոպերն իջան լուռ գիշերւայ,
Սարին, ձորին բերին քուն.
Դո՛ւն լոյս-արեւ հոգուս վրայ,
Դո՛ւն միշտ արթուն իմ հոգում:

Քու աչերդ — հուր ու սաքի,
Սիրտս առեր են, տարեր
Լոյս-աշխարհներ զառ հէֆեաքի,
Հեռո՛ւ աստղեր, հեռուներ...

Է՛յ ջան, հազար ինձ երանի,
Սիրտս քիռ-քիռ կը ֆախրի,
Քաղեմ, շարեմ աստղերն երկնի՝
Քեզի գօտի գոհարի:

Մարմանդ կուգայ բարակ ֆամի,
Սէզ ու արօտ իրար կ'անի.
Թո՛ղ հիւսերս ֆանդեմ, տղա՛ս,
Կրծֆիդ վրայ թել-թել անի...»

IV

Ու համբուրեց ինձ մեղմով,
Ա՛յնպէս մեղմով, սիրով լի,
Ասես, դէմքիս վրայով
Սահեց թելը բլբուլի...

V

— «Երբ փոքր էի, տատիկս ինձի
Հեֆեաք կ'ասէր, որ ֆնեմ.
Քունս չի գայ, հեֆեաք ասա',
Հեֆեաք ասես' կը ֆնեմ...»

VI

Հ Ե Ք Ե Ա Թ Ը

— Գլուխդ դի՛ր ուսիս վրայ, նագենի,
Մի վաղուցւայ հեֆեաք ասեմ, լիս արա.
— Կ'ըլնի, չ'ըլնի, ժամանակով կը լինի
Մի իշխանի կտրիճ, մատաղ մի տղայ:
Օրւայ մէկը իշխանագուն այս տղան
Ընկերներով որսի ելաւ դաշտ-անտառ,
Ու գատուելով բռնեց անձուկ մի կածան'
Պրպտելով ամէն մի քար ու մացառ:

Մէկէլ յանկարծ ք-փի տակէն մի եղնիկ
Դուրս ծլկեց նետի նման ու քռաւ.
Ու պուկ եկան քերակները սլացիկ,
Կտրին տղան արձակեց ձին սրաքշաւ:

Խեղճ եղնիկը փախաւ մտաւ մի խրճիթ,
Ու երեւաց շէմֆի վրայ մի աղջիկ.
Ա՛յնքան սիրուն, ա՛յնքան նագիկ ու վնիտ,
Արշալոյսի ծիրան-ծաղիկ ու շողիկ:

— «Թողած երէն ու եղջերուն սարերի,
Խեղճ եղնիկիս ինչո՞ւ ա՛յսպէս վախ կուտաս:
— Զֆնաղ աղջիկ, դու վհուկ ես քէ՞ փերի,
Որ եղնիկով որսկանի սիրտ կը որսաս:
Ես տղան եմ տէր-իշխանի այս երկրի,
Զեռֆդ տո՛ւր ինձ, հետդ վեր առ եղնիկին,
Երթանք հօրս ապարանքը մարմարի.
Ես՝ քու փեսան, դուն՝ իմ հարսը, իմ անգին:
Սրտիս վրայ կ'ապրիս բախտով ու զարք,
Ու կը հագնիս աստղ ու գոհար զգեստներ.
Շուրջդ— անուշ շատրւաններ, հագար-վարդ,
Բլբուլի պէս կը գեղգեղեն նաժիշտներ...

Աղջիկն ասաց, — Ի՞նչիս է պէտք գանձ ու գահ.
Այս սարերի քաջ հովիւի հարսն եմ ես.
Նորա գրկում միայն երագ ու սէր կայ.
Ու քագուհի չ'կայ, չունի քագիս պէս..

— Հօր աղջ'իկ, քեզ կը սիրեմ, քէ չ'գաս,
Քեզ կը տանիմ, կը փախցնեմ ես բռնի.
— Դուն իշխան ես, արա', ինչ որ կը ցանկաս,
Բայց իմացի՛ր, սէրը սիրով կը լինի...:

Տղան խնդրեց ու պաղատեց աղջկան,
— Ես ծեր հօրս մէկ տղան եմ, միմուռար.
Խղնի արի, ա՛յ դու, անգո՛ւք, անմա՛ն,
Ես առանց քեզ խեղճ աղփատ եմ, ու անմար:

Աղջիկն հպարտ՝ ու չ'տալով պատասխան
Սարի դալար արօտները աչք կ'ածէր.—
Մէկէլ տղան փչեց փողը որսական,
Թռան եկան ընկերներն ու ծառաներ:

Տղան ասաց ընկերներին մոլորուն, —
— Ապարանքս այս խրնիքն է այսուհետ,
Ու իմ քախտը՝ այս աղջկայ ձեռներում.
Վերադարձէ՛ք ու ձիս տարէ՛ք ձերի հետ:
Իմ վրանս խփէ՛ք սորա դռան դէմ.
Եւ հօրս ասէ՛ք, որ ես էլ տուն չեմ դառնայ.
Սիրակարօտ այստեղ նստիմ, կը սպասեմ,
Մինչեւ որ ինձ այս աղջիկը մեղփանայ...»

VII

Ուսիս վրայ գլուխն յենած
 Զարօս մո'ւշ-մո'ւշ կը քնի.
 Ու հեփեաքս էլ կիսատ մնաց,
 Սիրու հեփեաքը վերջ չ'ունի...

Դ. Ե Ր Գ

I

Լեռան լանջին կայ հինաւորց
 Մի վանք մամռոտ, փլատակ.
 Հաւաքել են առաւօտուց
 Սարւորները նորա տակ:

Վարդավառի տօնն է այսօր,
 Քողփ են կապել սարւորներ.
 Ձի կը խաղցնեն վանքի բոլոր
 Զէնք ու զարդով կտրիւններ:

Սարւոր կանայք խոտով-ցախով
 Բորբոքել են վառ օճախ.
 Համով-հոտով, օրհնած աղով
 Կ'եփեն ուխտած, սուրբ մատաղ:

II

Ընկեր-տղերք սէգի վրայ
Ուրախ սեղան են նստած,
Կարմիր գինին կը հուրհրայ,
Կը թշթայ խորոված:

Ու սարն 'ի վեր ձէնն է ձգել
Զուռնան՝ բանձրիկ ու հօր.
Դաւուլն ահեղ՝ ժածֆ է ձգել,
Թինդ ու դդորդ սար ու ձոր:

Ու մի կտրին թռաւ տեղէն
Որոտալի ծափերի մէջ.
Խենթ տըրնկին սկսաւ մէկէն,
Պարեց, պարեց ու չը յոգնեց:

III

Դադար կ'առնի դաւուլ-զուռնան,
Ու փողն անո՛ւշ կ'հեծկլտայ.
Ինչպէս քաղած վարդի վրան
Բլբուլն անյոյս լաց կուլայ:

Ու մի տղայ՝ կրծքի վրայ
Սիրով զարկած գլուխը կախ՝
Երագի մէջ, ասես, թէ՛ նա
Երգեց մեղմիկ մի տխուր տաղ:

IV

ՏՂԱՅԻ ՏԱՂԸ

— «Սիրելի՛ս, մի հատիկ ես,
Աշխարհի մէջ մի հատիկ ես.
Ես մեռնիմ — քեզի մատաղ,
Դուն ծաղկի՛ր,— մի հատիկ ես:

Նազելի՛ս, ի՞նչ մեղք ունիմ.
Հոգիս ելաւ, ի՞նչ մեղք ունիմ.
Աչքս տեսաւ — սիրտս սիրեց,
Նազելի՛ս, ի՞նչ մեղք ունիմ:

Սիրելի՛ս, մի արունք է,
Մի կեանք կտրես — մի արունք է.
Թէ մի մատաղ սրտիկ կտրես,
Սիրելի՛ս, եօթն արունք է:

Ա՛խ, աղջի՛կ, արտի միջին,
Զա՛ն աղջիկ, վարդի միջին.
Եօթ տարի քեզ սիրել եմ
Սրտիս սեւ դարդի միջին»:

V

Արագածը իրար վրայ
 Իր պերն գորգերն է փռել.
 Պերն գորգերով քար ու քոյ
 Քեօշֆերի պէս զար-գուֆել:

Վառ վարդերի տօնն է այսօր,
 Հարս ու աղջիկ զարդարուն՝
 Պտոյտ կուգան օրօր-սորոր
 Վարդափթիթ լանջերում:

Ու աղանի կը քոցնեն
 Զիւների պէս սպիտակ.
 Իրար վրայ ջուր կը ցանեն
 Աղբիւրներէն անապակ:

Նագիկ-հաւֆերն անո՛ւշ կ'երգեն,—
 Ո՞վ կ'իմանայ էդ լեզուն.—
 Ով լացել է սիրու վերքէն
 Թռչուն դառել երագում:

Աղջիկները փունջ կը հիւսեն
 Այլ վարդերով՝ շաղերով.
 Իրենց սրտի սէրը կ'ասեն
 Հուր-հաւֆերի տաղերով:

VI

ԱՂԶԻԿՆԵՐԻ ԵՐԳԸ

«Սարի սրին ձիւն կը շողայ,—
Սիրտս էրւեց քու սէրէն.
Սարերն ելնեմ, կարօտ տղա՛յ,
Էրւած սրտիս ձիւն բերեմ:

Բարեւ տարէ՛ք, ծաղկի հովե՛ր,
Հեռո՛ւ, հեռո՛ւ էն տղին,
Տարի բոլոր քեզ չեմ տեսեր,
Մեռնիմ ես քո տեսնողին:

Ա՛խ, երանի գմբուխտ քոչուն,
Զմբուխտ երազ յինէի,
Թովոյի բարձիդ, անփուն,
Աչքերդ անուշ պագնէի»:

VII

Վանքի դռան՝ գով շւափին,
Նստել է կոյր մի աշուղ.
Զրոյց կ'անէ սազը կրծքին,
Սազը կուլայ սրտաբուխ:

ԱՇՈՒՂԻ ԶՐՈՅՑԸ

— «Քերձի վրայ կար մի բերդ,
Էն բերդի մէջ մի աղջիկ.
Ինքը՝ հրաշք-գեղեցիկ,
Սիրտը՝ կարծր քարի փերթ:

Ով որ անցաւ էս դէհով
Էդ գեղեցկի ոտքն ընկաւ.
Սիրե՛ց, սիրե՛ց ու մեռաւ՝
Վառւած սիրու հրդեհով:

Եկա՛ն, եկա՛ն կարօտով,
Եկողն էլ ետ չ'դառաւ,
Ու ո՛չ մէկն էլ սէր չ'առաւ.
Աւա՛ղ, մեռան կարօտով:

Ու մի կտրին խթեց ձին,
Անցաւ մի օր էդ բերդով,
Անցաւ հպարտ, անվրդով
Ու չ'նայեց գեղեցկին:

Աղջիկը նրան ձայն տւեց,
Կանչեց, լացեց, որ ետ գար.
Ու երբ չ'եկաւ, խելագար,
Բուրգէն իրան վար նետեց:

Քերձի վրայ կար մի բերդ,
Էն բերդի մէջ մի աղջիկ.
Ինքը՝ հրաշք-գեղեցիկ,
Սիրտը՝ ֆնֆռու վարդի թերթ»:

VIII

Վանքի առաջ աղջիկ-տղայ
Պար են բռնել, կը թռնին.
Ու մի աղջիկ, ու մի տղայ
Սիրու խօսքով կը կուին:

Պարողները՝ ուրախ-գլարթ
Նրանց վէճին ծոր կուտան.
Ու կրծքերին՝ ծաղիկ ու վարդ՝
Պար կը դառնան, ծափ կուտան:

IX

Պ Ա Ր Ե Ր Գ Ը

ՏՂԱՆ.— Ա՛յ սիրուն աղջիկ,
Դրախտի ծաղի՛կ,
Դուքս արի, տեսնեմ՝
Տեսփիդ խելառն եմ:

ԽՈՒՄԲԸ.— Ջա՛ն վարդավառ,
վարդավառ.
Մեր դռանը՝
Ոսկի ծառ:

ԱՂԶԻԿԸ.— Այ խելառ տղա՛յ,
վարդերի վրայ
Իսկի չե՞ս ֆնել,
Երազ չե՞ս տեսել:

ԽՈՒՄԲԸ.— Ջա՛ն վարդավա՛ռ,
վարդավառ,
Ոսկի բլբուլ
վարդին՝ քառ:

ՏՂԱՆ.— Ա՛յ երազ-աղջիկ,
Դրախտի ծաղիկ,
Մի պաչ տուր ինձի
Ծարաւ եմ ֆեզի:

ԽՈՒՄԲԸ.— Ջա՛ն վարդավառ,
վարդավառ,
վարդ եմ ֆաղել
Քեզ համար:

ԱՂԶԻԿԸ.— Ա՛յ ծառաւ տղայ,
Գիշեր լուսնկայ
Բլբուլի երգով
Զե՞ս հարբել գիտով:

ԽՈՒՄԲԸ.— Զա՛ն վարդավառ,
Վարդավառ,
Թէ տղայ ես,
Արի, տա՛ր...

Պարողները՝ պայծառ, ուրախ՝
Խաղ կը կանչեն, կը խաղան.
Սէր ու համբոյր, ծափ ու ծիծաղ,
Ու մինչեւ լոյս կը խաղան:

X

Իմ սիրեկան ԶԱՐԾԵՆ

Սարի գիշե՛ր, սիրուն գիշե՛ր,
Մեղր կ'իջնի աստղերէն.
Երազներով եկան հովեր
Հեռո՛ւ, անյայտ տեղերէն:

Ծի՛ւ-ծի՛ւ հաւեր կտուց՝ կտցի,
Ծաղկունքի մէջ փուն մտան.
Հաւերի պէս ե՛կ, ծոց ծոցի,
Իմ հագար սէր-սիրեկան,
Խմենք երկնի մեղրագինին,
Ծաղկունքի մէջ փուն մտնենք,
Լուռ նայելով վառ աստղերին՝
Աստղերի մէջ փուն մտնենք:
Իրար գրկած՝ ես ու դուն՝
Երազներով հովերու,
Յաւերժ քոչինք ես ու դուն՝
Աստղերէն աստղ, ու հեռո՛ւ...

Ե. Ե Ր Պ

I

Ամպն է կախել շուրթը տրտում,
Ի՞նչ խաւար է էս գիշեր.
Մէկը կուց-կուց իմ խեղճ սրտում
Արուն կուլայ էս գիշեր:

Անգութ վարդը ծոցն է գոցել,
Փուշն է բացել էս գիշեր.
Խեղճ բլբուլի սիրտն է խոցել,
Արուն կուլայ էս գիշեր:

Ու էս գիշեր աստղ մի պայծառ
Տխուր կանչեց, վար ընկաւ.
Ա՛խ, էն սիրուն աստղն էր պայծառ
Սրտիս երկնուց վար ընկաւ...

II

Շող-շափաղին եկայ, կանգնայ
Իմ Զարոյի դռան դէմ.
Դուռն էր գոցած, ու ձէն տւի.
Ձէնիս վրայ չ'առայ ձէն:

Ուլն ու գառներն ինձ որ տեսան՝
Տխուր ձէնով մայեցին.
Արդեօք ցաւս դուք իմացա՞ք,
Զա՛ն, ջա՛ն, մեռնիմ ձեր լացին:

Ասէ՛ք Զարօիս՝ դուռը բանայ,
Սիրտս ընկաւ ցաւ ու ցեց.
Գիշերս գէշ երազ տեսայ,
Տեսայ սէրս սուգի մէջ...

III

Երագիս մէջ լինը տեսայ՝
Ոսկի ալիք ցոլալիս,
Մի տղի հետ եարիս տեսայ՝
Ոսկի նաւով ման գալիս:

Եարս կրծքին՝ ծաղկունք ունէր,
Վարդը նրան նւիրեց.
Արդեօք չըլնի՞, օրօր հովե՛ր,
Եարս սիրու խօսք տւեց:

Տղան մարգրիտ մանեակ ունէր՝
Եարիս վզէն կախ արաւ.
Արդեօք չըլնի՞, շորոր հովե՛ր,
Իմ եղնիկին եար արաւ:

Եարս նրա գրկում տեսայ՝
Համբոյր կ'առնէր ու կուտար.
Ա՛խ, ինձ ամիս մեռած տեսայ՝
Ուռին վրաս լուռ կուլար...

IV

Կանգնել եմ մոլոր՝ փողկիկ առջեւ,
Շաւիղ մատաղ, դուռը բաց արա,
Մէկ շողֆդ տեսնեմ, դուն իմ վառ արեւ,
Աշխարհը սեւցաւ իմ գլխի վրայ:

Սիրտս այրւած աչերիդ հրով,
Մի կաթիլ ջուր տո՛ւր պապաք շրթունքիս.
Սիրտս զարկւած ունքերիդ թրով,
Մի կտոր դեղ տո՛ւր անդարման վերքիս:

Երկնքի ամպը իր լեռը ունի,
Հանգստի մի այր համբոյրդոյ քամին.
Ուր տանիմ, ասա՛, խեղճ սէրս հիմի,
Դուռդ բաց արա՛, — մեռնիմ քու շէմին...

V

Սիրտս կ'այրւի արեւի պէս
Անգութ, դաժան քու սիրով,
Ու կը մղէ ինձ դէպի քեզ
Մի դէս հզօր ձեռներով:

Հասակդ՝ սօս, փայլածքդ՝ սէգ,
Քեզ կը սիրեմ բիւր անգամ.
Թող համբուրեմ մազերդ մէկ-մէկ,
Մէջքիդ բոլոր փաթուր գամ:

Կարօտդ ինձ խենթ դարձրաւ,
Փոքորկի պէս խելագար.
Խենթ բոցերում ես ծով-ծարաւ՝
Կը քափառիմ սար ու փար:

Ա՛խ, ես կ'այրւիմ արեւի պէս,
Հուր ու կրակ եմ անշեջ.
Թո՛ղ ծոցիդ մէջ հոգիս տամ ես,
Սէքս փամեմ հոգուդ մէջ...

Դուն, իմ դահի՛ն, դուն իմ օրհա՛ս,
Դուն իմ սինդ հրեշտա՛կ.
Ե՛լ մահւան պէս կանգնի՛ր վրաս,
Ճմլի՛ր սիրտս ռոփիդ տակ...

VI

Սրտիս մէջէն սերդ տարար,
Տեղը խորունկ վերք մնաց,
Խորունկ վերքս թողիք անմար,
Ինձ ո՞ւմ թողիք, ո՞ւր կ'երթաս:

Գերեզմանս գէթ փորէիր
Վերքիս նման՝ խորն, անտակ.
Քու ձեռներով ինձ թաղէիր
Լնի աիին, ծառի տակ.—
Ինձ թաղէիր շա՛տ խորն ու մութ,
Նոր երթայի՛ր, է՛յ անգութ...

Վ Ե Ր Զ-Ե Ր Գ

Ով կեանք ունի, դարդ էլ ունի,
Դարդին դարման եար էլ ունի.
Մենակ ես եմ անբախտ ծնւել,
Սիրտս դարդոտ ու մար չունի:

Ով սէր ունի, եար էլ ունի,
Նազան սրտում տեղ էլ ունի,
Մենակ ես եմ սեւօր ծնւել,
Սէրս կուլայ ու բոյն չունի...

Ծէգը առաւ դար ու դուրան,
— Ագիգ մերի՛կ, դուռը բա՛ց,
Քու որդին եմ, խոցւած կուգամ,
Անո՛ւշ մերի՛կ, գիրկդ բա՛ց...

52 - 28.
 " 36
 " 40
 " 41

ԳԱԻԱՌԱԲԱՌԵՐ
 (ԵՒ ՕՏԱՐ ԲԱՌԵՐ)

Թելիկ-մելիկ = Սեթեկթուն.
 Ծլվլան = Ծլվլուն.
 Մանքաշ = Արադած լեռան մէջ մի լայնանիստ ձո-
 րահովիտ
 Մրմուն = Կսկիծ, կսկծալի.
 Եար = Սիրեկան, սիրուհի, սիրած.
 Դարդ = Վիշտ, ցաւ.
 Սինաւ-հաւ = Առասպելական թռչուն.
 Զառ = Ոսկի, ոսկեղէն.
 Սազ = Նւագային գործիք.
 Ալմաստ = Ադամանդ.
 Աքրիճում = Մետաքս
 Լալ = Անդին քար.
 Մարջան = Բուստ.
 Նանիկ = Օրորոցի երգ.
 Լաւաճ = Երկարուն, բարակ հաց.
 Հարիանդ-մարմանդ = Մեղմ, անդորր.
 Քօղիկ = Հիւղ, տաղաւար.
 Ծէֆծէֆուն = Սեթեկթուն.
 Շափաղ = Լոյս, ցոլք, արտացոլում.
 Ալ = Կարմիր.
 Շարմաղ = Նուրբ, նուրբ մորթով երես.
 Շաղ = Յօղ.
 Շաղվ = արտացոլում.
 Երդուք = Յակինթ.

Լալագար=Գոհար ու ոսկի.

Հէյ ջան հա ջան=Հիացական, ոգեւորւած ձայնար-
կութիւն.

Սուսան=Գալար.

Շաղաղ=Յողաթուրմ.

Քոայ=Խիճ, մանր քար.

Նագան=Նազելի.

Գում անել=Ժողովել, հաւաքել.

Փէրի=Յաւերժահարս.

Հարս=Հանդիսութեամբ, չ'ցանած արտ.

Սօսին-սօսին=Սէղերի ծիսները, ալիքանման շար-
ժումը.

Տատիկ=Մեծ մայր. մամիկ.

Լիս անել=Լսել, մտիկ անել.

Պուկ գալ=Սուրհալ, վազել.

Սարւոր=Լեռ մնացող (ամառանոց) գիւղացի.

Քողֆ=Տաղաւար.

Տրքնիկ=Կովկասում, մենակ-կենտ, կայտառ սլար.

Արունֆ=Ոճիր. մարդասպանութիւն.

Քէօօֆ=Ապարանք.

Սարի սուր, սրին=Ծայր, զազաթ.

Զմրուխտ քոչուն=Առասպելական թռչուն.

Շաֆ=Սաւել.

Աշուղ=Գուսան.

Քերծ=Քարաժայռ, քարաբլուր.

Շող-շափաղ=Արշալոյս.

Փաթուր գալ=Փաթաթելի.

Ծէգ=Ծաղ, արեւածաղ.

Ագիգ=Անգին, սիրելի:

1/3

Գինն է \$1.00

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0342172

32987